

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ

تقديم به همسر

اقتصاد سياسي بين الملل: تاريخ اندیشه

تأليف:

بنجامين جى. كوهن

ترجمه:

على بغيرى

عضو هيئت علمى دانشگاه بين المللى اهل بيت (عليهم السلام)

انشارات
دانشگاه امام صادق علیه السلام

عنوان: اقتصاد سیاسی بین الملل: تاریخ اندیشه

مؤلف: بنجامین جی. کوهن

مترجم: دکتر علی بغیری

ناشر: دانشگاه امام صادق علیه السلام

صفحه آرا و ویراستار ادبی: رضا عبداللهی بجندی

طراح جلد: محمد روشنی

نمایه ساز و ناظر نسخه پردازی و چاپ: رضا دیا

چاپ و صحافی: چاپ سپیدان

چاپ اول: ۱۳۹۹

قیمت: ۴۳۰/۰۰۰ ریال

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۸۴۴-۵

فروشگاه مرکزی: تهران: خیابان انقلاب، بین خیابان فخررازی و خیابان دانشگاه، مجتمع پارسا، همکف، واحد ۳ و ۲
تلفن: ۶۶۹۷۳۳۱۲

فروشگاه کتاب صادق: تهران: بزرگراه شهید چمران، پل مدیریت، ضلع شمالی دانشگاه

صندوق پستی ۱۵۹-۱۴۶۵۵ • کد پستی: ۱۴۶۵۹۴۳۶۸۱ • تلفکس: ۸۸۳۷۰۱۴۲

فروشگاه اینترنتی: www.ketabsadiq.ir • E-mail: pub@isu.ac.ir

سرشناسه: کوهن، بنجامین جی.

عنوان و نام پدیدآور: اقتصاد سیاسی بین الملل: تاریخ اندیشه /

بنجامین جی. کوهن؛ ترجمه علی بغیری.

مشخصات نشر: تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۹.

مشخصات ظاهری: ۳۰۳ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۸۴۴-۵

موضوع: اقتصاد بین الملل

موضوع: اقتصاد - تاریخ - قرن ۲۰

شناسه افزوده: بغیری، علی، ۱۳۶۵ - مترجم

شناسه افزوده: دانشگاه امام صادق (علیه السلام)

رده بندی کنگره: HF ۱۲۵۹

رده بندی دهویی: ۳۲۷

شماره کتابشناسی ملی: ۷۳۳۸۶۱۱

تمام حقوق محفوظ است، هیچ بخشی از این کتاب بدون اجازه مکتوب ناشر قابل تکثیر یا تولید مجدد به هیچ شکلی از جمله چاپ،

فتوکپی، انتشار الکترونیکی، فیلم و صدا و انتقال در فضای مجازی نمی باشد.

این اثر تحت پوشش قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان ایران قرار دارد.

فهرست مطالب

۱۱	فهرست کلمات اختصاری
۱۳	سخن ناشر
۱۵	مقدمه
۱۷	چه کسی اهمیت می دهد؟
۱۸	تنوع
۲۱	کارآفرینان فکری
۲۴	عاملیت و احتمال
۲۵	تالار مشاهیر
۲۷	اجماع
۲۹	خلاصه
۳۱	سازماندهی کتاب
۳۵	فصل اول. مکتب آمریکایی
۳۶	تولد
۳۷	گفتگوی ناشنوایان
۴۲	جهان در حال تغییر
۴۵	خردسالی
۴۶	آغاز همکاری
۵۱	وابستگی متقابل پیچیده
۵۶	سه مدل آینده

۶۱.....	سازمان بین‌الملل.....
۶۳.....	پرورش.....
۷۰.....	طنز.....
۷۵.....	فصل دوم. مکتب بریتانیایی.....
۷۶.....	شروع کار.....
۷۷.....	«هرگز قصد نداشتم یک فرد آکادمیک شوم».....
۷۹.....	اقدام.....
۸۳.....	تأسیس یک مکتب.....
۸۶.....	ارتقاء یک مکتب.....
۹۱.....	نقش‌پذیری یک مکتب.....
۹۳.....	تقابل.....
۹۵.....	پیروی از رهبر.....
۱۰۲.....	طنز دیگر.....
۱۰۷.....	فصل سوم. یک سؤال واقعاً بزرگ.....
۱۰۸.....	ثبات هژمونیک.....
۱۰۹.....	طلوع یک نظریه.....
۱۱۴.....	دو نسخه.....
۱۱۹.....	افول هژمونی؟.....
۱۲۲.....	افول یک نظریه.....
۱۲۴.....	جهانی شدن.....
۱۲۵.....	گلوبالونی؟.....
۱۲۸.....	ترک جاه‌طلبی.....
۱۳۰.....	نظم جهانی.....
۱۳۱.....	چالش‌گر ارتدکسی.....
۱۳۵.....	ساختارهای تاریخی و نیروهای اجتماعی.....
۱۳۸.....	منابع.....

فهرست مطالب ۷۱

۱۴۱	پذیرش
۱۴۳	بار دیگر، جهانی شدن
۱۴۷	فصل چهارم. شکاف کنترل
۱۴۸	از سازمان‌ها به رژیم‌ها
۱۴۹	ارزیابی مجدد واقع‌گرایی
۱۵۳	نظریه رژیم
۱۵۸	پازل عرضه
۱۶۲	پازل مطلوب
۱۶۵	بازگشت به سازمان
۱۶۶	بازگشت به نظریه نهادی
۱۶۹	تکمیل چرخه
۱۷۳	فراتر از دولت‌ها
۱۷۹	فصل پنجم. راز دولت
۱۸۱	باز کردن جعبه سیاه
۱۸۱	سطوح تحلیل
۱۸۴	یک آکادمیک تمام‌عیار
۱۸۸	ساختارهای داخلی
۱۹۰	انقباض مجدد کران‌ها
۱۹۴	منافع و نهادها
۱۹۷	تحلیل شناختی
۱۹۷	شکوفه‌های یک جنبش
۲۰۱	نخستین شکوفه‌ها
۲۰۶	کسر مقام جعبه
۲۰۷	رشته‌ای زیرمجموعه یا بینارشته‌ای؟
۲۰۹	جایگزین‌ها
۲۱۱	بار دیگر، مکمل یکدیگر

۲۱۳ فصل ششم. چه چیزی آموختیم؟
۲۱۵ مکتب آمریکایی
۲۱۶ عدم تقارنی برجسته
۲۱۹ تجارت
۲۲۰ ترجیحات
۲۲۱ سطح سیستمی
۲۲۳ سطح داخلی
۲۲۵ حکمرانی
۲۲۸ مالی
۲۲۹ ترجیحات
۲۳۰ سطح سیستمی
۲۳۲ سطح داخلی
۲۳۵ حکمرانی
۲۴۱ همکاری پولی
۲۴۴ مکتب بریتانیایی
۲۴۵ برنامه محدود
۲۴۷ توسعه برنامه
۲۵۰ بار دیگر، مکمل یکدیگر
۲۵۱ فصل هفتم. پل‌های جدید؟
۲۵۲ سه نسل
۲۵۵ گذشته و حال
۲۵۷ خردگرایی و شناخت
۲۶۰ مکاتب آمریکایی و بریتانیایی
۲۶۳ نتیجه‌گیری
۲۶۵ منابع
۲۸۷ نمایه

فهرست تصاویر

- تصویر ۱: رابرت کوهن، ۲۰۱۷ (متولد ۳ اکتبر ۱۹۴۱)..... ۴۹
- تصویر ۲: تصویر جلد کتاب «قدرت و حکومت در جهان نسبتاً جهانی شده»، اثر رابرت کوهن ۵۰
- تصویر ۳: رابرت گیلپین (۲۰ ژوئن ۲۰۱۸-۲ جولای ۱۹۳۰) ۵۹
- تصویر ۴: سوزان استرنج (۲۵ اکتبر ۱۹۹۸-۹ ژوئن ۱۹۲۳) ۷۸
- تصویر ۵: چارلز کیندلبرگر (۷ جولای ۲۰۰۳-۱۲ اکتبر ۱۹۱۰) ۱۱۲
- تصویر ۶: رابرت کاکس (۹ اکتبر ۲۰۱۸-۱۹۲۶)..... ۱۳۳
- تصویر ۷: استفن کراسنر (۱۵ فوریه ۱۹۴۲)..... ۱۵۱
- تصویر ۸: پتر کاتزنستین (۱۷ فوریه ۱۹۴۵)..... ۱۸۵

فهرست کلمات اختصاری

APSA	انجمن علوم سیاسی آمریکا
BISA	انجمن بریتانیایی مطالعات بین الملل
CBI	استقلال بانک مرکزی
CFIA	مرکز امور بین الملل دانشگاه هاروارد
CIS	اتحادیه کشورهای مستقل مشترک المنافع
CMH	فرضیه جابجایی سرمایه
GATT	موافقت نامه عمومی تعرفه و تجارت
GPE	اقتصاد سیاسی جهانی
G-7	گروه هفت کشور صنعتی
HST	نظریه ثبات همژمونیک
ILO	سازمان بین المللی کار
IMF	صندوق بین المللی پول
IO	فصلنامه سازمان بین الملل
IPE	فصلنامه اقتصاد سیاسی بین الملل
IPFG	گروه اقتصاد سیاسی بین الملل
IR	روابط بین الملل

ISA	انجمن مطالعات بین‌الملل
LSF	مدرسه اقتصاد لندن
MIT	مؤسسه فناوری ماساچوست (دانشگاه MIT)
OEP	سیاست اقتصاد باز
OPEC	سازمان کشورهای صادرکننده نفت
PTA	توافقنامه تجاری ترجیحی
RIPE	فصلنامه اقتصاد سیاسی بین‌الملل
URPE	اتحادیه اقتصاد سیاسی رادیکال
UCLA	دانشگاه کالیفرنیا در لس‌آنجلس
WTO	سازمان تجارت جهانی

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»
وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ
(قرآن کریم، سوره مبارکه النمل، آیه شریفه ۱۵)

سخن ناشر

رسالت و مأموریت دانشگاه امام صادق (علیه السلام) «تولید علوم انسانی اسلامی» و «تربیت نیروی درجه یک برای نظام» (که در راهبردهای ابلاغی مقام معظم رهبری مدظله تعیین شده) است. اثرپذیری علوم انسانی از مبانی معرفتی و نقش معارف اسلامی در تحول علوم انسانی، دانشگاه را بر آن داشت که به طراحی نو و بازمهندسی نظام آموزشی و پژوهشی جهت پاسخگویی به نیازهای نوظهور انقلاب، نظام اسلامی، و تربیت اسلامی به عنوان یک اصل محوری برای تحقق مأموریت خویش پردازد و بر این باور است که علم توأم با تزکیه نفس می تواند هویت جامعه را متأثر در مسیر تعالی و رشد قرار دهد.

از این حیث «تربیت» را می توان مقوله ای محوری یاد نمود که وظایف و کارویژه های دانشگاه، در چارچوب آن معنا می یابد؛ زیرا که «علم» بدون «تزکیه» بیش از آنکه ابزاری در مسیر تعالی و اصلاح امور جامعه باشد، عاملی مشکل ساز خواهد بود که سازمان و هویت جامعه را متأثر و دگرگون می سازد.

از سوی دیگر «سیاست ها» تابع اصول و مبادی علمی هستند و نمی توان منکر این تجربه تاریخی شد که استواری و کارآمدی سیاست ها در گرو انجام پژوهش های علمی و بهره مندی از نتایج آن هاست. از این منظر پیشگامان عرصه علم و پژوهش، راهبران اصلی جریان های فکری و اجرایی به حساب می آیند و نمی توان آینده درخشانی را بدون توانایی های علمی - پژوهشی رقم زد و سخن از «مرجعیت علمی» در واقع پاسخ گویی به این نیاز بنیادین است.

دانشگاه امام صادق (علیه السلام) در واقع یک الگوی عملی برای تحقق ایده دانشگاه اسلامی در شرایط جهان معاصر است. الگویی که هم‌اکنون ثمرات نیکوی آن در فضای ملی و بین‌المللی قابل مشاهده است. طبعاً آنچه حاصل آمده محصول نیت خالصانه و جهاد علمی مستمر مجموعه بنیان‌گذاران و دانش‌آموختگان این نهاد است که امید می‌رود با اتکاء به تأییدات الهی و تلاش همه‌جانبه اساتید، دانشجویان و مدیران دانشگاه، بتواند به مرجعی تمام‌عیار در گستره جهانی تبدیل گردد.

معاونت پژوهشی دانشگاه امام صادق (علیه السلام) با توجه به شرایط، امکانات و نیازمندی جامعه در مقطع کنونی با طرحی جامع نسبت به معرفی دستاوردهای پژوهشی دانشگاه، ارزیابی سازمانی - کارکردی آن‌ها و بالاخره تحلیل شرایط آتی اقدام نموده که نتایج این پژوهش‌ها در قالب کتاب، گزارش، نشریات علمی و... تقدیم علاقه‌مندان می‌گردد. هدف از این اقدام - ضمن قدردانی از تلاش خالصانه تمام کسانی که با آرمان و اندیشه‌ای بزرگ و ادعایی اندک در این راه گام نهادند - درک کاستی‌ها و اصلاح آن‌ها است تا از این طریق زمینه پرورش نسل جوان و علاقه‌مند به طی این طریق نیز فراهم گردد؛ هدفی بزرگ که در نهایت مرجعیت **مکتب علمی امام صادق (علیه السلام)** را در گستره بین‌المللی به همراه خواهد داشت. (ان‌شاء‌الله)

ولله الحمد

معاونت پژوهشی دانشگاه

مقدمه

خانم پریسم^۱.

سیسیلی^۲، تو اقتصاد سیاسی مورد نظرت را در غیاب من مطالعه خواهی کرد. ممکن است، فصل سقوط روپیه را از قلم بیاندازی، چون این فصل تا حدود نسبتاً زیادی احساساتی است. البته این مشکلات غامض از جنبه‌های ملودرام خاص خود برخوردارند. سیسیلی «کتاب‌ها را برداشت و روی میز انداخت».

«اقتصاد سیاسی نفرت‌انگیز!»

- اسکار وایلد^۳، اهمیت شیفتگی^۴، رساله ۲

وحشتناکه! بعد از ۴ دهه تدریس در دانشگاه، باید اعتراف کنم، دانشجویانی را می‌شناسم که به نظر می‌رسد با سیسیلی موافقت، هر چند که احساساتشان را به صورت واضح بیان نمی‌کنند. البته افراد زیاد دیگری را می‌شناسم که ارزش‌ها - یا حتی ملودرام‌های - نشأت گرفته از مطالعه اقتصاد سیاسی را تأیید و قدردانی می‌کنند. هیچ چیز در اقتصاد سیاسی به اندازه سقوط پول احساسات را برافروخته نمی‌کند و فرقی نمی‌کند که این پول روپیه باشد یا چیزی دیگر. اما بخش زیادی از اقتصاد سیاسی که دقیقاً درباره موضوعات مهمی است، نمایشی^۵ است.

این کتاب درباره یکی از رشته‌های آکادمیک به نام اقتصاد سیاسی بین‌الملل است

-
1. Miss Prism
 2. Cecily
 3. Oscar Wilde
 4. The Importance of Being Earnest
 5. dramatic

که از این به بعد به اختصار آن را IPE می‌نامیم. اگر بخواهم دقیق‌تر بگویم، این کتاب بر ساخت IPE به عنوان یک شاخه تحقیقاتی متمرکز است. به زبان استاندارد باید گفت که اگر عبارت اقتصاد سیاسی بین‌الملل با حروف بزرگ انگلیسی نوشته شود، منظور رشته IPE و یکی از حوزه‌های تحقیقات نظری است. رشته IPE چگونگی تکرار درباره ارتباط میان اقتصاد و سیاست در حوزه‌ای فراتر از محدوده یک کشور را به ما می‌آموزد و در زبان عامیانه، روابط گسترده میان اقتصاد و سیاست در زندگی روزمره را دربرمی‌گیرد.

دیالوگ لطیف اسکار وایلد بیان می‌دارد که ناظران هوشیار از مدت‌ها قبل به وجود این ارتباط پی برده بودند. عملاً اقتصاد سیاسی همواره بخشی از روابط بین‌الملل بوده است. اما در کمال تعجب، IPE به عنوان یک رشته دانشگاهی متمایز تنها چند دهه قبل متولد شده است. تا قبل از دهه ۱۹۷۰ در سرزمین‌های انگلیسی‌زبان، علوم اقتصاد و سیاست کاملاً از یکدیگر مجزا بودند و هر کدام دیدگاه خاص خود را به امور بین‌الملل داشت. تلاش‌های نسبتاً اندکی سعی نمودند تا فاصله میان آن‌ها را با ایجاد یک پل برطرف سازند. علی‌رغم وجود استثنائاتی که برخی از آنها کاملاً خلاقانه بوده‌اند، اغلب این تلاش‌ها توسط مارکسیست‌ها یا سایر افراد بیرون از جریان اصلی پذیرفته شده در علوم غربی رخ داده است. جنبش عظیمی که خواهان یکپارچه نمودن مطالعات بازار با تحلیل‌های علوم سیاسی بوده اخیراً متولد شده است. اقتصاد سیاسی بین‌الملل امروزه «به درستی یک حوزه بینارشته‌ای» نامیده می‌شود (Lake, 2006). دستاوردهای اقتصاد سیاسی بین‌الملل در ایجاد پل‌های نوینی میان رشته‌های قدیمی و جافتاده دانشگاهی، چشم‌انداز تازه‌ای برای مطالعه اقتصاد جهانی ایجاد کرده است. یک رشته دانشگاهی زمانی متولد می‌شود که ارتباط منسجمی میان اجزاء آن ایجاد و به موضوعی تحقیقاتی مبدل شود. استانداردهای مشخص برای آموزش و تأیید متخصصان ایجاد شوند؛ جامعه آموزش دیده قادر به ارتقاء مطالعه و گفت‌وگو باشد؛ و ناشران عظیم قادر به نشر ایده‌ها و تحلیل‌های جدید باشند. به طور خلاصه، شبکه نهادینه‌شده محققان ایجاد شود. این شبکه یک جامعه تحقیقاتی مشخص با مرزها، پاداش‌ها و کارمندان متمایز و خاص خود است. طبق این شرایط، رشته اقتصاد سیاسی بین‌الملل عمری کمتر از نیم قرن دارد. ارائه تاریخ اندیشه و چگونگی تولد و چرایی

شاکله‌بندی این رشته هدف این کتاب است.

چه کسی اهمیت می‌دهد؟

اما چه کسی اهمیت می‌دهد؟ چرا فکر می‌کنیم که دیگران به تاریخ اندیشه علاقمند می‌شوند؟ آیا چیزی بیش از این ملال‌آور است؟ یا طبق نظر سیسیلی، آیا چیزی به نفرت‌انگیزی آن است؟

در حقیقت، مطالعه تاریخ اندیشه IPE با ۳ دلیل توجیه می‌شود:

(۱) **اهمیت عملی این رشته:** همه ما به صورت روزانه و عمیق تحت تأثیر مباحث اقتصاد و سیاست در امور بین‌الملل قرار داریم. سوخت لازم برای حرکت خودروها، اغلب از کشورهایی همچون عربستان و ایران وارد می‌شود. آیا کسی نسبت به نقش سیاست در تعیین هزینه و میزان دسترسی به انرژی تردید دارد؟ پیراهن‌ها و جوراب‌های خریداری‌شده از فروشگاه وال‌مارت^۱، اغلب از چین وارد می‌شوند. بخش اعظم حبوبات تولید شده در آمریکا به اروپا و آسیا فروخته می‌شود. بیش از نیمی از دلارهای بانکی فدرال رزرو^۲ در خارج از ایالات متحده در گردش است. اغلب خودروهای مورد استفاده آمریکایی‌ها در شرکت تویوتا ژاپن تولید می‌شوند. آیا در مورد تسری و سرریزهای سیاسی روابط بازار تردیدی وجود دارد؟ IPE را می‌توان هر روزه در میان صفحات روزنامه‌های محلی مشاهده نمود.

(۲) **جذابیت ذاتی ایده‌ها:** به صورت ذاتی برای تفسیر دنیای پیرامونی، شیفته ایده‌های جدید شده و به آنها اعتماد می‌کنیم. یک رشته دانشگاهی بر ایده‌ها بنا نهاده شده و در واقع یک سازه ذهنی است که چگونگی تفکر درباره تجربیات - چگونگی عملکرد و ارزیابی موضوعات - را به ما آموزش می‌دهد. تاریخ اندیشه به ما می‌آموزد که ایده‌های تحقیقاتی اهل کجا هستند، چگونه زاده و در طی زمان توسعه یافته‌اند و بدین ترتیب فهم ما را ارتقاء می‌دهد.

همچنین، تاریخ اندیشه یادآوری می‌کند که سازه رشته‌ای به مانند IPE هرگز تکمیل نشده است. تاریخ بسته نشده است. رشته‌های علوم انسانی بازتابی از جهانی هستند که ما در آن زندگی می‌کنیم و از آنجا که جهان مادی همواره دستخوش تغییر و

1. Wall-Mart
2. Federal Reserve

تحولات است، راه‌های آزمون و ارزیابی آن نیز بی‌شمارند. ایده‌ها و حوادث همواره در تعامل و تکامل هستند. بنابراین، امکان رشد و توسعه برداشت و فهم ما وجود دارد. تأسیس IPE یک سرمایه‌گذاری در مسیر پیشرفت اندیشه است و این رشته هنوز راه نرفته زیادی دارد.

از جمله سؤالات مهم به حوزه هستی‌شناسی و معرفت‌شناسی این رشته مربوط است. هستی‌شناسی اصالتاً یونانی است و به «چیستی موضوعات» پرداخته و واقعیت را جستجو می‌کند: ماهیت آن، عناصر اصلی و روابط میان آنها. برخی هستی‌شناسی را مترادف با متافیزیک یا جهان‌بینی^۱ می‌دانند. در علوم اجتماعی، هستی‌شناسی به معنای مطالعه جهان به همان صورتی است که ما در آن زندگی می‌کنیم. واحدهای اصلی و روابط میان آنها چیست؟

معرفت‌شناسی نیز اصالتی یونانی دارد و به حوزه «دانش» مربوط است. معرفت‌شناسی به روش‌ها و بسترهای فهم می‌پردازد. برای مطالعه جهان از چه روشی باید استفاده نمود؟ چه نوع تحلیل‌هایی قادر به توسعه فهم ما هستند؟ تأسیس یک رشته علمی به وجود میزانی از اتفاق‌نظر در ابعاد هستی‌شناسی و معرفت‌شناسی و فهم بینذهنی از اصول آن نیازمند است. سویا اختلاف‌های موجود در مورد مصادیق، متخصصان از زبان مشترکی برای برقراری ارتباط با یکدیگر بهره می‌برند. فرآیند وصول به این زبان و فهم مشترک هرگز ساده نیست.

۳) **مشخصه انسانی:** مشخصه انسانی مطالعات IPE که در بردارنده افراد واقعی در زمان واقعی است؛ آخرین ویژگی است. ایده‌ها در آسمان‌ها با یکدیگر تقابل نمی‌کنند. ایده‌ها تولیدات تصورات بشر هستند. منازعه میان دانشمندان از طریق زبان یا نوشتار صورت می‌گیرد. از این حیث، تاریخ اندیشه یک تاریخ فردی است. همان‌طور که خواهیم دید، سازندگان اصلی IPE هرگز احمق نبوده‌اند.

تنوع

رشته IPE در ایجاد پلی میان اقتصاد و روابط بین‌الملل دخیل بوده و مخرج مشترک این دو رشته است. اما IPE به ندرت رنگ یکپارچگی را به خود دیده. پل‌ها متعدد و متنوع

هستند و بازی رنگارنگ ایده‌ها را شاهد هستیم. در عمل، هیچ اجماعی در این مورد نیست که IPE دقیقاً چیست. این رشته در بدو تولد در مسیرهای واگرایی توسعه یافت که توسط دانشمندان حوزه‌های مختلف ایجاد شده بودند. از این‌رو، برخی IPE را «یک رشته مطالعاتی بدنام تنوع‌طلب» نامیده‌اند (Payne, 2005: 69). برخی دیگر به راحتی آن را «اختلال شخصیت اسکیزوئید» می‌دانند (Underhill, 2000: 806). در بسیاری از مواقع، دانشجویان فقط با یکی از نسخه‌های این رشته آشنا و درگیر می‌شوند. از این‌رو، یکی از اهداف این کتاب عبارت است از یادآوری این نکته به دانشجویان که نسخه‌های متعددی از IPE وجود دارد که هر کدام دیدگاه خاص خود به مسائل را دارد. همچنین، فهم چرایی اهمیت نسبی برخی از ایده‌ها هدف دیگر این کتاب است.

نسخه غالب IPE (و حتی می‌توان گفت نسخه هژمونیک این رشته) در آمریکا توسعه یافته است. دانشمندان آمریکایی سعی دارند تا آن را به هنجارهای متعارف علوم اجتماعی نزدیک سازند. در «مکتب آمریکایی» اولویت با روش‌های علمی و تبعیت از مدل‌های دشوار و خالص علمی است. تحلیل‌ها بر دو اصل اثبات‌گرایی و تجربه‌گرایی مبتنی هستند. لذا، دانش مربوطه به بهترین نحو از مرحله پرسش به مراحل مشاهدات عینی و آزمایشات سیستماتیک انباشت شده است. به قول استن فن کراسنر^۲ (Krasner, 1996: 108-9)، یکی از رهبران مکتب آمریکایی، «اقتصاد سیاسی بین‌الملل و استخوان‌بندی آن به شدت در چارچوب استانداردهای روش‌شناختی ای‌جای گرفته که طرح و آزمایش آن را بر وجود شواهد خارجی مبتنی می‌داند».

اغلب نقاط تأکید در مکتب آمریکایی بر بنیادهای نظری میانبرد استوارند. برعکس نظریه کلان (یا مباحث فرانظری)، نظریه میانبرد از نگاه وسیع به تاریخ و جامعه اجتناب می‌ورزد و در عوض، سعی می‌کند بر روابط کلیدی درون یک ساختار وسیع‌تری تمرکز کند که ویژگی‌های آن مفروض، عادی، از پیش داده شده و ثابت در نظر گرفته می‌شوند (اقتصاددانان این تحلیل بخشی - تعادلی^۳ را در تقابل با تحلیل

1. Schizoid
2. Stephen Krasner
3. partial-equilibrium

کلان - تعادلی^۱ می‌دانند). مکتب آمریکایی تلاش می‌کند تا از طریق تحقیقات تجربی و خردگرایانه به خودآگاهی برسد.

علی‌رغم وجود انتقادات، باید اعتراف کرد که نسخه آمریکایی جریان اصلی و ارتدکس رواج‌یافته IPE است. مدل آمریکایی در اوج سلسله‌مراتب آکادمیک، استانداردهای جهانی IPE را تنظیم می‌کند و محققان بر اساس آن به اقدام و داوری مبادرت می‌ورزند. لذا، عجیب نیست که باید برای شناخت هسته مرکزی داستان IPE، تاریخ مکتب آمریکایی را مطالعه نمود. از همین رو، در این کتاب نسخه آمریکایی بیش از سایر نسخه‌ها مورد توجه قرار گرفته است.

البته، نسخه آمریکایی تنها مسیر حرکت نبوده است. منحصربه‌فرد یا شخصی بودن مدل آمریکایی باید به چالش کشیده شود. در واقع، محدودیت‌های مدل آمریکایی با زبان‌ها و عبارات مختلف به چالش کشیده شده است. اغلب فرانسوی‌ها با تأکید بر مسائل تنظیمی^۲؛ آلمانی‌ها با تأکید بر نهادها؛ و دیگران با استفاده از عناصر مختلف نظریه مارکسیستی، مکتب آمریکایی را به چالش کشیده‌اند. در حقیقت ما با قلمرو گسترده‌ای از رویکردهای متنوع مواجه هستیم که البته مطالعه همه آنها در این مجال ناممکن است.

علاوه بر مکتب آمریکایی، این کتاب بر رویکردهای موجود در دنیای انگلیسی‌زبان نیز متمرکز است. این رویکرد در حال ظهور از بریتانیا و برخی از مستعمرات سابق آن از جمله کانادا و استرالیا است. در این مناطق، محققان بیش از آمریکایی‌ها با سایر حوزه‌های علمی ارتباط برقرار نموده و مطالعات خود را به فراتر از جریان‌های اصلی اقتصاد و علوم سیاسی توسعه داده‌اند. آنها به مباحث هنجاری و اخلاقی علاقه بیشتری دارند. مدل بریتانیایی کمتر از روش‌های علمی و استانداردهای آن استفاده می‌کند. اختلاف‌ها میان مدل بریتانیایی با مکتب غالب آمریکایی اندک نیست و نمی‌توان آنها را، به قول زیگموند فروید^۳، «خودشیفتگی در اختلافات کوچک» نامید. در واقع، اختلافات به حدی بزرگ هستند که می‌توان از ظهور مکتب بریتانیایی در تقابل با مکتب آمریکایی سخن گفت.

1. general-equilibrium
2. regulatory
3. Sigmund Freud

اختلافات صرفاً جغرافیایی نیستند. بریتانیایی‌های زیادی در سرتاسر دنیا عاشق مدل آمریکایی هستند. همچنین، تفکرات برخی از آمریکایی‌ها به سنت بریتانیایی نزدیک‌تر است. البته این اختلاف‌ها را باید اختلاف‌های میان دو شاخه مجزا از یک جامعه تحقیقاتی مشترک نامید. به قول سوزان استرنج^۱، قدیسه مکتب بریتانیایی، آنها دو نحله متفاوت از یک «دانشکده نامرئی» در دوسوی اقیانوس اطلس هستند (1988b: ix). اما اختلاف‌های هستی‌شناختی و معرفت‌شناختی عمیقی میان آنها حاصل شده است.

برای نشان دادن تنوع این رشته، اختلاف میان مکاتب آمریکایی و بریتانیایی را می‌توان در فصول زیر مطالعه نمود. این اختلاف‌ها به زبان ساده توضیح داده می‌شوند. هر مدل از نقاط قوت و البته ضعف خاص خود برخوردار است. البته، ما مدعی ارائه دیدگاهی جامع و منحصر به فرد از این اختلاف‌ها نیستیم. ساختن پلی میان اقتصاد و سیاست به تنهایی برای تکمیل عمارت IPF کافی نیست. ضروری است تا پل‌هایی میان مکاتب مختلف نیز زده شوند.

کارآفرینان فکری

امروزه دانشجویان از موهبت عمارت‌های مفهومی و نظری استادانه برای فهم معماهای اقتصاد سیاسی بین‌الملل بهره می‌برند. این مباحث همواره در متون درسی وجود دارند. اما، متون درسی از مباحث مفهومی و نظری IPE خالی بود. یک نفر باید کاری سنگین را عهده‌دار می‌شد. به مانند تولد زنوس از پیشانی آتنا^۲، IPE نیز به سادگی متولد نشد. ساخت بنای این رشته به گذشت زمان و انرژی خلاقانه نیاز داشت. هیچ ایده بلندپروازانه‌ای در پشت ابرها پنهان نمی‌ماند و منتظر است تا روزی ابرها کنار روند. معماران IPF قدم به قدم و مرحله به مرحله، برای ساختن تلاش زیادی کرده‌اند و هنوز این معماری ادامه دارد.

چگونه این بنا ساخته شد؟ به مانند سایر سازه‌های آکادمیک، تأسیس این رشته نیز حاصل یک فعالیت جمعی بوده است. این رشته محصول تفکرات زیادی است و هر

1. Susan Strange

۲. در افسانه‌های یونان باستان آمده است که زنوس، رئیس انه‌های یونانی، به سردرد شدیدی مبتلا گشت و در نتیجه آن، آتنا، الهه عقل و زیبایی، با پوششی از زره از پیشانی وی متولد شد.

متفکر از میزان سهمی در ساخت آن برخوردار بوده. با این حال، در انجام کارهای گروهی همه دانشجویان به نقش کلیدی رهبر در پیش‌برد یک پروژه پیچیده واقف هستند. در تأسیس IPE نیز برخی از افراد خاص از نقشی کلیدی برخوردار بوده‌اند: نسلی از محققان پیش‌تاز با شجاعت به فراتر از سنت فکری تعلیم یافته خود پا نهاده، تفکرات خود را توسعه و الهام‌بخش سایرین شده‌اند. این پیش‌قراولان نگاهی نوین به حوزه سیاست و اقتصاد در روابط بین‌الملل ایجاد و مسیر این رشته را روشن نمودند. از این‌رو، ما آنها را کارآفرینان فکری^۱ می‌نامیم. اینها افرادی مشتاق برای سرمایه‌گذاری در یک رشته جدید دانشگاهی هستند.

بیان نقش کاتالیزوری کارآفرینان فکری به معنای توصیف نظریه تاریخی «یک مرد یا زن برجسته» نیست. من نمی‌خواهم به صورت کاریکاتوری نشان دهم که علم چگونه ساخته شده است. به قول رالف والدو امرسون^۲ «به درستی، هیچ تاریخی وجود ندارد، تنها بیوگرافی موجود است». لذا، افراد موضوعیت دارند. تلاش‌های آکادمیک هر یک از این افراد بسیار فراتر از تلاش خلاقانه یک بسازبفروش نیمه متخصص بوده است. در ادامه خواهیم دید که همان‌طور که اسحاق نیوتن^۳ می‌گوید، این کارآفرینان بزرگ «با ایستادن بر شانه بزرگان، به این موفقیت رسیده‌اند» و این قاعده در مورد IPE نیز صادق است. اگر امروزه می‌توانیم به فراتر از افق بنگریم، به آن دلیل است که توانسته‌ایم بر دوش بزرگان بایستیم.

کارآفرینان فکری IPE اقتصاددانان، دانشمندان علوم سیاسی و تاریخ‌دان بوده‌اند. برخی از آنها در تمام عمر خود دانشگاهی بوده‌اند. برخی دیگر بعد از اشتغال در سایر حوزه‌ها به دانشگاه وارد شده‌اند. برخی از فعالیت‌های جمعی استقبال نموده و سایرین در غار تنهایی خود به تفکر پرداخته‌اند. برخی دیدگاه فراگیر و برخی عمیق شدن در یک موضوع خاص را دنبال نموده‌اند. آنها هرگز هم رأی نبوده و عدم توافق در میان آنها مرسوم بوده است. ساز آنها همیشه کوک نبوده و رشته جدید آکادمیک به صورت تدریجی و البته با نوسان از میان منازعات، دعاوی و مناظرات پرشور آنها به منصفه ظهور رسیده.

1. intellectual entrepreneurs
2. Ralph Waldo Emerson
3. Isaac Newton

اما، از دل برود هر آنکه از دیده برفت! با گذشت زمان جایگاه نسل‌های اول افول یافت. متأسفانه، هم‌اکنون برخی دوستان قدیمی رحلت و برخی دیگر بازنشستگی خوش را ترجیح داده‌اند. من نیز با فروتنی خود را در فهرست باقی ماندگان درج می‌کنم. من یکی از بازماندگان و فارغ‌التحصیل رشته اقتصاد هستم. از ۱۹۷۰ و به دعوت خانه انتشارات بیسیک بوکس^۱ در نیویورک وارد مباحث IPE شده‌ام. موافقت خود با دریافت حق‌الععمل و ویرایش شماری از پروژه‌ها در حوزه اقتصاد سیاسی بین‌الملل اعلام کردم. این پروژه‌ها، اولین در نوع خود بودند. نهایتاً، ۵ کتاب در سری «اقتصاد سیاسی روابط بین‌الملل»^۲ منتشر شد. کتاب کلاسیک رابرت گیلپین^۳ با عنوان قدرت ایالات متحده و شرکت‌های چندملیتی (۱۹۷۵) و دو جلد از کتاب‌های خودم با عناوین معمای امپریالیسم (۱۹۷۳) و سازمان‌دهی پول جهانی (۱۹۷۷) از جمله آنها بودند. دو کتاب دیگر تاریخی بودند.

در حال حاضر بیش از سی سال از آغاز کار من در این رشته می‌گذرد و همچنان در آن فعال هستم. این رشته برای مدت‌هاست که خانه طبیعی من بوده است. یکی از منابع مرا «یکی از اندک اقتصاددانان که با چراغ خاموش حرکت نموده» معرفی کرده است (Underhill, 2000: 811). تقریباً تا کنون، خوب یا بد، تمامی کارهای من به موضوعات عمومی پول و مالی بین‌المللی اختصاص داده شده و محقق و پژوهشگر برتر این حوزه هستم. از همین رو، یکی از همکاران جوان‌تر در مکاتباتی خصوصی و به نظرم به صورت تعارفی مرا «پدرخوانده مافیای پولی» نامید.

با این حال، من متخصص‌ترین فرد برای نگارش تاریخ ساخت IPE نیستم. اما این به معنای آن نیست که هیچ چیزی هم در این باره نمی‌دانم. من از همان ابتدا به پژوهش در این باره پرداخته‌ام؛ به صورت مستقیم و غیرمستقیم با برخی از نقاط عطف این رشته در ارتباط بوده‌ام؛ و تقریباً با تمام محققان این حوزه آشنا هستم. با تمام اینها، من شوق‌القم‌نکرده‌ام و امیدوارم تا از دلایلی منطقی برای ورود به این مبحث برخوردار باشم.

1. Basic Books
2. Political Economy of International Relations Series
3. Robert Gilpin

عاملیت و احتمال

دو موضوع مهم و پرتکرار در تمام این کتاب غالب هستند. یکی به عاملیت^۱ و نقش گریزناپذیر اقدام فردی می‌پردازد. ممکن است ایده‌ها در هوا باشند، اما اقدام ابتکاری مصممی آنها را به زمین کشانده است. کارآفرینان فکری ضروری هستند. پیش‌قراولان با نوشته‌ها و ایده‌های خود، با همکاری با دیگران، با ویرایش یا حداقل با الهام‌بخشی دیگران در ساخت تمامی محورهای IPF نقش داشته‌اند. پل میان اقتصاد بین‌الملل و روابط بین‌الملل بدون تلاش‌های متنوع آنها هرگز ساخته نمی‌شد.

محور دوم به احتمال^۲ و تأثیر غیرقابل اجتناب شانس مربوط است. عمارت نوین برپا شد، اما شکل و ویژگی‌های دقیق آن و تمایزهای فراوان میان مکاتب آمریکایی و بریتانیایی قابل پیش‌بینی نبود. باید به اهمیت بستر اجتماعی و تاریخی در ایجاد حوادث غیرمترقبه توجه نمود. تمایز در ویژگی‌ها، تجربیات و خصوصیات فردی تا حدودی شکل معماری را تغییر می‌دهد. محققان محصول ویژگی‌های متعدد فردی، موقعیت جغرافیایی، تربیت خانوادگی، فرصت‌های آموزشی، مراحل آموزش، مشاوران رساله، تجربیات شغلی، موفقیت‌ها و شکست‌های حرفه‌ای و همه چیزهایی هستند که افراد با آنها در تماسند و به آنها واکنش نشان می‌دهند. کارآفرینان تنها ساخته تفکرات فردی خود نیستند، فرصت‌ها و چالش‌های خارجی نیز در شکل‌گیری آنها دخیل بوده‌اند. اگر شرایط تحصیلی، اساتید و دوستان تغییر می‌کردند، ویژگی‌های دیگری را باید در این کارآفرینان مشاهده می‌کردیم.

شرایط تاریخی در ایجاد فهم و چگونگی استفاده از کلمات تأثیر می‌گذارد. جنگ سرد به صورت بی‌سابقه‌ای، آمریکا را به حمایت سخاوتمندانه‌ای از متحدان سابق در مقابل دشمنان فرا خواند. اگر جنگ سرد نبود، برداشت متفاوتی از چگونگی تأثیر قدرت بر اقتصاد جهانی را شاهد بودیم. بدون سازمان‌های چندملیتی نوین همانند موافقت‌نامه عمومی تعرفه و تجارت (GATT)^۳ و صندوق بین‌المللی پول (IMF)^۴، نگاه ما به حاکمیت بازارهای بین‌المللی با آنچه امروزه داریم، تفاوت داشت. اگر

1. agency
2. contingency
3. General Agreement on Tariffs and Trade
4. International Monetary Fund

خاطره رکود بزرگ را نداشتیم، فرضیه‌های متفاوتی به دورنمای همکاری بین‌دولتی یا روابط میان اقتصاد و امنیت ملی داشتیم.

مسلماً، این دو محور - عامل و اتفاق - در مطالعه سایر موضوعات نیز دخیل هستند و مختص تاریخ اندیشه نیست. در واقع، متخصصان حوزه جامعه‌شناسی دانش، از جمله پیش‌قراولانی همچون پتر برگر^۱ و توماس لاکمن^۲ (۱۹۶۶)، به نقش محوری اقدامات فردی در بستر زمانی و مکانی خاص خود در فهم جهان توجه کرده بودند. از منظر این دو، «واقعیت به صورت اجتماعی تعریف می‌شود... اما تعاریف همواره قالب‌بندی شده‌اند. یعنی افراد و گروه‌های سختگیری به تعریف واقعیت می‌پردازند... این افراد در بستر اجتماعی مشخصی زندگی می‌کنند... هیچ «تاریخ اندیشه‌ای» در انزوا و به دور از فراز و نشیب تاریخ عمومی شکل نمی‌گیرد» (، 107، 117). در بیشتر متون جامعه‌شناسی معاصر، نام افرادی که من آنها را «کارآفرینان فکری» می‌نامم، برجسته است (Swidler & Ardit, 1994).

چیزهایی که در مورد اهمیت دو محور گفتیم، رمان نیستند و شایسته است که دانشجویان IPE توجه بیشتری را به آنها مبذول دارند. خیلی از محققان این رشته از اهمیت نقش افراد مؤثر دوره‌های تاریخی قدیمی در شاکله‌بندی نگاه خود به واقعیت غفلت می‌کنند. جان مینارد کینز^۳ در نظریه عمومی خود بیان می‌دارد که «دیوانگان قدرت، که اصوات سماوی را می‌شوند، شیفتگی خود را از نویسندگان آکادمیک بدنام سال‌های نه چندان دور قبل به ارث برده‌اند» (Keynes, 1936: 383). ممکن است متخصصان کنونی IPE آشفته نباشند و حتی من تردید دارم که تعداد اندکی دیوانه در میان آنها باشد. با این حال، ما تا حدودی در این کتاب به نجوهای نویسندگان غیر مشهور قدیمی پاسخ می‌دهیم. از این رو، در داستان پیش‌رو، به صورت ویژه دو محور عاملیت و اتفاق مورد توجه قرار می‌گیرند.

تالار مشاهیر

کارآفرینان فکری چه کسانی هستند؟ نمی‌توان دو فرد آشنا به IPE را یافت که پاسخی

1. Peter Berger
2. Thomas Luckmann
3. John Maynard Keynes

مشابه به این سؤال داده باشند. در پاسخ به این سؤال تنها چیز مسلم عبارت است از «چرخه معمول تردید». لذا، این سؤال را باید به این نحو اصلاح نمود که کارآفرینان فکری احتمالاً چه افرادی هستند؟ مدل‌های گوناگونی برای انتخاب افراد مستعد و خلاق وجود دارد. ممکن است یکی از افراد اصلی، دیگران را فرعی و یا حتی قابل حذف ببیند. لذا، در مورد هر یک از فهرست‌های افراد بنام IPE اختلاف نظر وجود دارد.

البته وجود اختلاف نظر نمی‌تواند مانع از آن شود که فهرست مشاهیر مورد نظر خود را اعلام نکنیم. آن افراد عبارتند از: رابرت کاکس^۱، رابرت گیلپین^۲، پتر کاتزنستین^۳، رابرت کوهن^۴، چارلز کیندلبرگر^۵، استفن کراسنر^۶ و سوزان استرنج. از نظر من، این افراد بیشترین تأثیر را بر ساخت این رشته در سال‌های اولیه ظهورش داشته‌اند. اینها همه ستاره‌های تالار مشاهیر ما هستند. اینها ۷ مشاهیر IPE هستند.

به سختی می‌توانم فهرست‌های دیگر را قبول کنم. فهرست من در نگاه نخست چندان متعارف نیست. در این فهرست یک بریتانیایی (استرنج)، یک کانادایی (کاکس)، یک شهروند مهاجر آمریکایی (کاتزنستین) و ۴ بومی آمریکایی حضور دارند. در این فهرست دو فارغ‌التحصیل اقتصاد (کیندلبرگر و استرنج)، یک فارغ‌التحصیل تاریخ (کاکس) و ۴ فارغ‌التحصیل علوم سیاسی دیده می‌شوند. تنها ۵ نفر از این فهرست دکتری دارند که عبارتند از: گیلپین، کاتزنستین، کوهن، کیندلبرگر و کراسنر. کارهای اولیه تنها یکی از آنها، به نام کراسنر، در حوزه اقتصاد سیاسی بوده است. ۳ تای آنها قبل از ورود به مشاغل دانشگاهی برای مدت‌ها در سایر مشاغل فعالیت می‌کردند (کاکس، کیندلبرگر و استرنج). تاریخ تولد آنها از اوایل ۱۹۱۰ (کیندلبرگر) تا اواخر ۱۹۴۵ (کاتزنستین) است.

اما با نگاه دقیق‌تر می‌فهمیم که همگی از یک جرگه هستند. همه آنها سه ویژگی مهم دارند:

(۱) اشتیاق شدید به تفکر؛ که آنها را به جستجو در مورد روابط میان ادبیات مختلف و سنت‌های فکری فراخواند. همه آنها در عوض پیدا کردن یک راه محتاطانه،

1. Robert Cox
2. Robert Gilpin
3. Peter Katzenstein
4. Robert Keohane
5. Charles Kindleberger

ترجیح دادند پلی میان شاخه‌های مختلف علمی ایجاد کنند.

(۲) قالب فکری متضاد؛ در برخی از موارد آنها خرد متعارف را به چالش کشیده‌اند. این ۷ نفر وضع موجود را مقدس نمی‌دانستند.

(۳) اشتیاق محض به پژوهش‌های تجربی؛ که آنها را به پرسش از ایده‌ها و نظریه‌هایی فرا خواند که تا قبل مورد تأیید بودند.

از نظر آنها، پژوهش را نباید صرفاً با توجه به پیچیدگی مدل یا ظرافت‌های فنی آن ارزش‌گذاری کرد، بلکه باید دید که این پژوهش تا چه حد قادر به فهم جهان واقعی است. لذا علی‌رغم آنکه آنها از ملیت‌های مختلفی هستند، رشته‌های تحصیلی یا مشاغل متفاوتی دارند، در ویژگی‌های اصلی فردی و ذهنی یکسانند.

مهمتر آنکه تأثیر همه آنها بر IPE پایدار بوده است. هر چند امروزه کارهای اولیه آنها چندان دیده نمی‌شود، برخی از موضوعات خاص مورد نظرشان همچون «رژیم‌ها» یا نظریه ثبات هژمونیک (HIST)^۱ همچنان مورد توجه است. ادبیات کنونی همچنان به بصیرت و خلاقیت آنها مقروض است و امیدوارم که این موضوع را در فصول پیش‌رو نشان دهم. تأثیر این ۷ مشاهیر، بویژه در بعد هستی‌شناسی، نافذ است. سازه‌های خلاقانه آنها در تأسیس زبان عمومی این رشته تعیین‌کننده بوده‌اند. آنها بیش از هر فرد دیگری در شاکله‌بندی تفکر ما از IPE سهم هستند.

اجماع

برخی دانشجویان معتقدند که فهرست من نام یک یا دو نفر را از قلم انداخته است. برخی دیگر معتقدند که چرا این و آن به فهرست اضافه شده‌اند و اغلب افراد میزان اهمیت نسبی من به یک این افراد را به چالش می‌کشند. هیچ فرد آشنا به IPE از قضاوت من در این کتاب کاملاً راضی نیست. من با فروتنی انتقادات آنها را می‌پذیرم و تنها دفاعیه من آن است که این کتاب جز نشان دادن یکی از قرائت‌های تاریخ اندیشه این رشته هدفی ندارد و قرائت خود را برتر نمی‌داند.

البته، هیچ فردی نمی‌تواند این کتاب را به جدا شدن از جریان غالب متهم سازد. هیچ فردی نمی‌تواند افراد درون فهرست مرا به غیرعقلایی و متمایز بودن متهم سازد.

1. hegemonic stability theory

تنها می‌توانند میزان اهمیت آنها را به چالش بکشند. با این حال، در مورد اهمیت آنها اجماع وجود دارد. این اجماع چگونه شناسایی می‌شود؟ خیلی ساده! مدت زمان اندکی بعد از مشخص شدن ایده این کتاب، به شخصه پرسشنامه‌ای را میان ۶۷ متخصص IPE توزیع کردم. از هر فرد تقاضا شد که ۶ فرد برجسته در رشته را انتخاب کند. ۴۵ پرسشنامه در میان محققان برجسته بین‌المللی، محققان ارشد و تازه‌کار، متخصصان غیرآمریکایی و آمریکایی، نوازکیست‌ها و رادیکال‌ها، تمرکزگرایان ارتدکس یا محافظه‌کاران توزیع شد. گرچه روش پژوهش از قوت علمی لازم برخوردار نبود، نتایج به شدت قابل تأمل بودند. ۵۲ نام از فهرست من، حداقل یکبار انتخاب شده بودند و در نهایت پاسخ‌ها به سمت تعداد معدودی سوق یافته بودند.

کوهن بیشترین رأی را آورده بود. همه پاسخ‌دهندگان او را انتخاب کرده بودند. گیلپین ۲۸، کاتزنستین ۲۰، کراسنر ۱۸، استرنج و کیندلبرگر هر کدام ۱۳ رأی آورده بودند. لذا، همه افراد موردنظر من، به جز کاکس که تنها ۴ رأی آورده بود، در صدر انتخاب‌شدگان بودند. غیاب کاکس احتمالاً به این دلیل بوده که اغلب پاسخ‌دهندگان آمریکایی بودند و اطلاع اندکی از کارهای وی داشتند. با این حال، من نام وی را در فهرست خود درج کرده‌ام، چراکه وی بر نسل‌های محققان مکتب بریتانیایی IPE تأثیری ماندگار داشته است.

تحقیق اخیر و رسمی‌تر اساتید روابط بین‌الملل در دانشکده‌ها و دانشگاه‌های آمریکایی نیز به صورت غیرمستقیم فهرست مرا تأیید می‌کند (Person, Tierney & Maliniak, 2005). ۱۰۸۴ دانشمند علوم سیاسی به انتخاب ۴ محقق پرداخته‌اند که از نظر آنها بیشترین تأثیر را بر مطالعه همه جنبه‌های روابط بین‌الملل، از جمله IPE، در قرن ۲۰ داشته‌اند. ۵ نفر از فهرست من در زمره ۲۰ انتخاب برتر بوده‌اند. بار دیگر کوهن با ۵۶ درصد در صدر فهرست جای گرفت. گیلپین نفر بیستم، کاتزنستین نفر یازدهم، کراسنر نفر دوازدهم و کاکس نفر هجدهم بودند. فقط کیندلبرگر، که اقتصاددان بوده و استرنج، که بریتانیایی بوده، در رتبه‌بندی جای نداشتند.

در فصول آتی به همه ۷ مشاهیر پرداخته می‌شود. برخی دیگر از محققان کمتر شناخته شده و افرادی که قرار گرفتن نامشان در فهرست مشاهیر بحث‌برانگیز است، نیز

برای تکمیل داستان مورد بررسی قرار می‌گیرند. هر چند تنها برخی از این افراد نسبتاً گمنام مورد تأیید بزرگان هستند، همه آنها شایسته ایفای نقش در داستان من هستند. در اینجا نیز، انتخاب این افراد و شاخص‌های شناسایی آنها توسط اینجانب صورت گرفته است.

خلاصه

به صورت خلاصه، قرائت داستان رشته مدرن IPE هدف این کتاب است. هر چند این کتاب با هدف قرار گرفتن در فهرست کتب درسی نگاشته نشده، ولی می‌تواند در فهرست این کتب قرار گیرد. من مدعی ارائه یک تحقیق جامع از همه آثار این رشته نیستم. این کار به تخصیص زمان و انرژی بیشتری نیاز دارد و در قالب یک کتاب نمی‌کنجد. کار من یک تحلیل تفسیری است که می‌تواند مورد توصیف و قضاوت قرار گیرد. اما من مدعی استفاده از بهترین استانداردهای تجربی نیستم.

در اینجا تمرکز بر مشارکت در نظریه صورت گرفته است. منظور از نظریه، مفاهیم، اصول، شروط و حدسیاتی است که در کنار هم زبان مشترک IPE را شکل داده‌اند. تحقیقات کاملاً تجربی یا مطالعات کاربردی سیاسی تنها تا جایی مورد استناد قرار می‌گیرند که نظریه به آنها جواز داده و سازه‌های ذهنی ما را در زمینه تفکر جهان‌باری می‌رسانند. تأکید بر نقش محوری این ایده‌ها هدف اصلی من است. این ایده‌ها در فراهم نمودن بنیان‌های نظری رشته IPE از نقشی حیاتی برخوردار بوده‌اند.

مخاطبان این کتاب در درجه نخست دانشجویان و محققانی هستند که دوست دارند فهم خود را به فراتر از مرزهای اقتصاد و سیاست و توسعه روابط میان این دو در امور جهانی سوق دهند. همه متخصصان IPE می‌توانند از نگاه نوین این کتاب به ریشه‌ها و چگونگی توسعه این رشته بهره‌برند. تازه‌کارها نیز بیش از همه از تلاش این کتاب در زمینه ایجاد اولین پل‌ها میان اقتصاد بین‌الملل و روابط بین‌الملل بهره‌مند خواهند شد. حتی کهنه‌کاران دمدمی مزاج نیز می‌توانند از کاوش‌های جدید این کتاب بر عناصر شناخته‌شده و قدیمی بهره‌برند.

محققان رشته‌های روابط بین‌الملل و اقتصاد بین‌الملل و حتی سایر محققان می‌توانند از چگونگی نگاه جدید این کتاب به بنیادها و ساختار رشته‌های خود بهره

برند. این کتاب برای دانشجویان جامعه‌شناسی دانش و تاریخ اندیشه آموزنده و روشنگر است. خوشبختانه این کتاب به درد خوانندگان عمومی نیز می‌خورد، چراکه آنها را با ایده‌ها، افراد و حوادث مختلف آشنا می‌سازد.

با توجه به تعدد و گستردگی مخاطبان، سعی شده این کتاب به زبانی ساده ارائه شود. تا جای امکان از واژگان و اصطلاحات قابل فهم استفاده و تلاش شده تا ادبیات علمی به زبانی روشن و مختصر بیان شود. این کتاب برای حفظ جذابیت و پاره کردن چرت خواننده، دائماً از تحلیل‌های فکری و نظری به مباحث تاریخی و بیوگرافیکی و حتی زندگی فردی این ۷ مشاهیر پرداخته و گاهی از زبان طنزواره استفاده نموده است. من کاملاً بر این عقیده‌ام که حتی دشوارترین موضوعات می‌توانند به زبانی ساده بیان شوند. در نهایت، این کتاب سعی دارد به نحوی مناسب سه موضوع زیر را توضیح دهد:

اولاً. همان‌طور که جلوتر بیان شد، کارفرمایان فکری از نقشی کلیدی برخوردارند. پیش‌قراوانی همچون ۷ مشاهیر ما به فرا رفتن از مرزهای تفکر اشتیاق فراوانی داشتند. هر چند خلق و رشد یک رشته علمی محصول تلاش مشترک محققان فراوان است، اما بی‌تردید رهبری به عنوان یک کاتالیزور ضروری از نقشی کلیدی برخوردار است. لذا، ضرورت مطالعه کارآفرینان فکری غیرقابل اجتناب است. ثانیاً. همان‌طور که در قبل بیان شد، ضرورت تبیین نقش مهم اتفاق دیده می‌شود. این بدان معنی نیست که همه چیز ممکن و سلیقه‌ای است. حتی در بسترهای تاریخی مختلف و در میان افرادی که از خصوصیات فردی متفاوتی برخوردارند، شباهت‌های زیادی دیده می‌شود. اما این به معنای آن نیست که در چارچوب محدودیت‌های قدیمی ناشی از سنن و تجربیات گذشته، چیزهای اندکی از پیش تعیین شده هستند. اختلافات جزئی زیادی میان تفکرات و نقاط تأکید آنها دیده می‌شود که این موضوعی شانسی نیست. تأثیر اتفاق نباید سرسری و عامیانه گرفته شود.

ثالثاً. با تنوع چه باید کرد؟ اختلاف‌ها میان نحله‌هایی همچون بریتانیایی و آمریکایی، نباید سرسری گرفته شوند. معمولاً یکی از منابع رشد اندیشه، مناظرات میان دیدگاه‌های رقیب هستند. اما چگونگی مناظره‌ها اهمیت دارد. برای رشد

دانش جدید، نحله‌ها باید به شیوه‌ای مفید و صادقانه به مناظره اقدام ورزند. مکاتب آمریکایی و بریتانیایی از جنبه‌های مختلف مکمل یکدیگرند و چیزهای زیادی برای یاد دادن به یکدیگر دارند. اما برای این منظور باید تلاش کنند. فصل پایانی کتاب چنین جمع‌بندی می‌کند که می‌توان با برقراری پل‌های جدید میان محققان دو سوی آتلانتیک، به دستاوردهای بیشتری واصل شد.

سازماندهی کتاب

این کتاب ۷ فصل دارد: دو فصل به تولد و توسعه IPE در ایالات متحده و بریتانیا؛ سه فصل به ارزیابی گسترده این دو مکتب، که از نظر من بیشترین نقش را در تأسیس رشته داشته‌اند؛ و دو فصل به توسعه‌های کنونی و دورنمای آینده اختصاص داده شده‌اند. همچنین، به منظور برقراری رابطه میان توسعه فکری و ریشه‌های آن در جهان واقعی، موضوعات در بستر تاریخی بررسی شده‌اند. مهمتر آنکه، این اثر به سهم افراد کلیدی در میان نسل‌های نخستین IPE تأکید می‌ورزد. خلاقیت کارفرمایان فکری در شکل کنونی این رشته، بیشترین تأثیر را داشته است.

فصل نخست با تولد IPE در ایالات متحده آغاز و نقش مهم کوهن (و همکارش جوزف نای^۱) و گیلپین در آن دوره را توصیف می‌کند. همچنین به این سؤالات پرداخته می‌شود که چرا و چگونه نسخه آمریکایی در اوایل دهه ۱۹۷۰ بدان صورت شکل یافت؟ در اینجا، ارتباط میان دو شاخه علمی اقتصاد و سیاست مهم است. این دو شاخه مورد توجه مکتب آمریکایی بوده‌اند. در سال‌های نخست تنها تعداد اندکی از اقتصاددانان جریان اصلی از نقش کلیدی برخوردار بودند و دانشمندان علوم سیاسی به سرعت گوی سبقت را ربودند. اگر اقتصاددانان در سال‌های نخست فعالیت بیشتری داشتند، مسیر حرکت IPE در آمریکا متفاوت می‌شد. اما نهایتاً این اقتصاددانان بودند که حداقل در بعد معرفت‌شناختی، مالکان این رشته شدند. با گذشت زمان، روش‌شناسی و چگونگی تفکر آمریکایی مد غالب محققان اقتصاد شد. من این فرآیند تقلید و تسری را «اقتصادگرایی خزنده»^۲ می‌نامم.

فصل ۲ توسعه بدیل IPE در بریتانیا را رصد می‌کند. مقاله کنفرانسی استرنج با

1. Joseph Nye

2. creeping economism

عنوان «اقتصاد بین‌الملل و روابط بین‌الملل: غفلت متقابل» در ۱۹۷۰ آغازگر این رشته در آن سوی آتلانتیک بود. سروصدای وی از «مطالعات نوین در حوزه اقتصاد سیاسی بین‌الملل» به مثابه یک مانیفست معنوی خبر می‌داد و این مانیفست به یکی از منابع الهام‌بخش نسل‌های محققان بریتانیایی، سایر کشورهای انگلیسی‌زبان و بعدها مکتب بریتانیایی مبدل شد. آمادگی جهت تسری دادن ارتباطات به فراتر از علوم سیاسی و اقتصاد و گرایش فراوان برای وارد ساختن موضوعات اخلاقی، وجه ممیزه این آثار بود. این ویژگی در نقطه مقابل آنچه قرار داشت که در ایالات متحده در حال نموبود. آمریکایی‌ها بر اصول اثبات‌گرایی و تجربه‌گرایی پایبند بودند. همان‌طور که مقاله ۱۹۷۰ استرنج نشان می‌داد، این اختلاف به غفلت متقابل دو مکتب از یکدیگر منتهی شد.

فصل ۳ با «سؤال واقعاً بزرگ از دگرگونی سیستمی» آغاز می‌شود که سؤالی رایج در نسل‌های نخستین است. در سال‌های نخست پیدایش IPF در ایالات متحده، تفکر درباره دگرگونی سیستمی امری رایج‌تر بود، چراکه آنها مرزهای تحقیق را نامتناهی می‌دیدند. کیندلبرگر کلید این سؤال را زد و نظریه ثبات هژمونیک را به موضوعی رایج مبدل کرد. با این حال، در سال‌های اخیر، گرایش آمریکایی‌ها برای بررسی دگرگونی‌های سیستمی به شدت نزول یافته است. با این حال، اغلب ناظران کنونی مخالف این هستند و معتقدند که ما در یک نقطه عطف تاریخی به نام عصر جهانی شدن قرار داریم. با این حال سؤال بزرگ مطرح شده در این فصل همچنان مورد توجه مکتب بریتانیایی قرار دارد که کاکس در تأسیس آن نقشی محوری داشته. هیچ چیزی به اندازه مناظره‌ها درباره دگرگونی سیستمی نمی‌تواند اختلاف‌ها میان دو مکتب را نشان دهد. از همان ابتدا، هر مکتب رویکرد خاصی به این موضوع داشته است.

فصل ۴ به حکمرانی سیستمی^۱ می‌پردازد. در نتیجه رشد وابستگی‌های جهانی اقتصادی، «شکاف کنترل^۲» میان خواسته‌ها و توانایی‌های دولت‌ها بیشتر شده است. اگر کنترل از دست حکومت‌های ملی خارج شود، فرماندهی سیستم جهانی در اختیار چه کسی قرار می‌گیرد؟ و تبعیت از قواعد چگونه تضمین می‌شود؟ پاسخ مکتب

1. system governance
2. control gap

آمریکایی آن است که نهادهای بین‌المللی جایگزین دولت‌ها می‌شوند. این نهادها مکانی هستند برای همکاری میان دولت‌ها. کراسنر اولین کسی بود که این موضوع را مطرح و مفهوم تازه‌ای، به نام رژیم‌های بین‌المللی، را وارد بازار کرد. نفر بعد کوهن بود که مطالعات گسترده‌ای در حوزه تنظیمات نهادی میان حکومت‌ها صورت داد. با این حال، پاسخ مکتب بریتانیایی پیچیده‌تر بود. آنها بر این عقیده‌اند که دولت‌ها و نهادهای بین‌دولتی تنها یکی از بازیگران هستند. در هر حال، هر مکتب در پاسخ به شکاف کنترل و دگرگونی سیستمی رویکرد خاص خود را دارد.

فصل ۵ به راز دولت می‌پردازد. بخش زیادی از اختلاف‌ها میان دو مکتب به جایگاه دولت در تحلیل رسمی مربوط است. آیا دولت دارای حاکمیت واحد اصلی منافع است یا تنها یک عامل در میان عوامل متعدد است؟ آیا سیاست‌گذاری عمومی دغدغه اصلی IPE است یا داستان فراتر از آن است؟ هر دو مکتب معتقدند که دولت‌ها یکی از بازیگران کلیدی هستند. اما، آیا دولت‌ها مهمترین بازیگری هستند که باید نقطه ثقل تمرکز تحلیلی ما را به خود اختصاص دهند؟ راز و معما در اینجا است. محققان آمریکایی معتقدند که IPE در درجه نخست و بیش از همه، دولت‌ها و تعاملات میان آنها را بررسی می‌کند. البته این با واقع‌گرایی سنتی متفاوت است. واقع‌گرایی سنتی بر مدل بیلباردی دولت‌های خردگرا و یکپارچه مبتنی است و این دولت‌ها «جعبه‌های سیاهی» هستند که تصمیماتشان را صرفاً با ارزیابی قدرت و منافع ملی اتخاذ می‌گردد. هر چند دولت در مرکز ثقل تحلیل مکتب آمریکایی قرار دارد، ولی تنها بازیگر نیست. محققان آمریکایی و بویژه کاتزنستین از همان ابتدا بر این عقیده بودند که با باز شدن جعبه سیاه دست بازیگران و تأثیرات دیگر رو می‌شود. کاتزنستین به نقش فاکتورهای داخلی و انگاره‌ای نیز توجه نمود. البته، مکتب بریتانیایی معتقد است که در تصویر نخست آمریکایی‌ها، که توسط دانشمندان علوم سیاسی همچون کوهن، گیلپین و کراسنر ارائه شده بود، غلبه دولت به حدی بود که سایر بازیگران دیده نشدند. محققان بریتانیایی به تاسی از استرنج و کاکس، با قرار گرفتن IPE تحت IR مخالفت می‌کردند.

فصل ۶ به این سؤال پاسخ می‌دهد که بعد از این همه تلاش، ما چه چیزی یاد گرفتیم؟ ما چه چیزی می‌دانیم که قبلاً نمی‌دانستیم؟ اگر توانایی ما برای ارائه عبارات

مشخص و قاطع برای وصول تعمیم و بدون ترس از نزاع، معیار ارزیابی دانش باشد، این رشته چیزی برای گفتن ندارد. از زمان ارائه نظریه HST به بعد، نظریه‌های مختلفی توسعه یافته‌اند. اما هیچ‌کدام پذیرش عام نشده‌اند و درباره فرآیند و ساختار آنها اختلاف نظر زیادی وجود دارد. از طرف دیگر، اگر توانایی برای تدوین یک برنامه پژوهشی مشخص - که صرف نظر از وجود پاسخ، از سوالات دقیقی برخوردار باشد - را معیار ارزیابی دانش بدانیم، این رشته تا حدودی پیشرفت داشته است. البته در اینجا نیز اختلاف‌ها میان دو مکتب بریتانیایی و آمریکایی زیاد است. دانشجویان هر دو مکتب سؤال‌های مختلف و متمایز خود را دارند. در حالی که، تحلیل علل و نتایج سیاست‌گذاری عمومی دغدغه اصلی مدل دولت‌محور آمریکایی است، بریتانیایی‌ها دایره بررسی خود را به موضوع‌ها و دغدغه‌های اجتماعی تسری داده‌اند. هر دو مکتب مدعی هستند که از سهم زیادی در فهم ما برخوردارند. با این حال، از آنجا که برنامه‌های به شدت واگرایی دارند، از هر کدام می‌توان چیزهای زیادی آموخت. علی‌رغم فراگیر بودن وسعت دانش تولید شده توسط دو مکتب، سامان‌یافتگی اندکی را شاهد هستیم.

در نهایت فصل ۷ به آینده می‌پردازد. آینده چگونه است؟ این رشته به کدام سو حرکت می‌کند؟ مطمئناً با تلاش و همکاری وافر مفاهیم و نظریه‌ها، فاز تأسیس IPE تا حدود زیادی به جلو رفته، اما ساخت این عمارت پایان نیافته است. چیزهای زیادی یاد گرفته‌ایم، اما شکاف‌هایی جدی در فهم ما باقی مانده‌اند. به نظر می‌رسد که باید سه پل جدید ساخت: (۱) بین گذشته و آینده؛ (۲) بین تحلیل‌های خردگرا و تحلیل‌های شناختی؛ و (۳) بین نسخه‌های آمریکایی و بریتانیایی، که به نظر می‌رسد پل سوم از همه مهمتر باشد. علی‌رغم همه تلاش‌های صورت گرفته، هنوز راه برای کارآفرینان جوان باز است که خود را در میان مشاهیر جای زنند.

فصل اول

مکتب آمریکایی

ما در عصر وابستگی متقابل زیست می‌کنیم.

- رابرت کوهن و جوزف نای

سیاست، چارچوب فعالیت‌های اقتصادی را تعیین می‌کند.

- رابرت گیلپین

از نظر گیلپین (1975b: 43) IPE به بررسی «تعاملات متقابل و پویا در روابط بین‌الملل در تقای ثروت و قدرت» می‌پردازد. از نظر وی، تقای ثروت حوزه اقتصاد است. سروکار اصلی جریان غالب اقتصاددانان با نقش بازار و محرک‌های مادی است. از نظر وی، تقای قدرت حوزه سیاست است. دولت و مدیریت منازعه از جمله موضوعات اصلی دانشمندان علوم سیاسی هستند. IPE وصلت میان این دو حوزه است و مطالعات بازار و تحلیل‌های سیاسی را در زیر یک سقف با هم گره می‌زند. این تعبیر مورد قبول اغلب متخصصان کنونی و حتی منتقدانی است که به دنبال رویکردهای جایگزین هستند. به طور خلاصه، IPE در عمق اصول خود بر روابط متقابل پیچیده میان اقتصاد و فعالیت‌های سیاسی در سطح امور بین‌الملل متمرکز است.

این فصل ریشه‌های یکی از نسخه‌های غالب IPE به نام مکتب آمریکایی را بررسی می‌کند. هر چند واژه «مکتب» با تسامح به کار رفته، اما هیچ واژه‌ای به خوبی آن نمایانگر اهداف و برنامه‌های مشترک آمریکایی‌ها نیست. به مانند سایر محققان،